

BAB 4

ERA PERALIHAN KUASA BRITISH DI NEGARA KITA

Sinopsis

British Military Administration (BMA) atau Pentadbiran Tentera British diisytiharkan di negara kita selepas tamatnya Perang Dunia Kedua. Selepas itu, British melaksanakan pentadbiran Malayan Union di Tanah Melayu. Pelaksanaan Malayan Union yang mencetuskan bantahan besar-besaran daripada penduduk tempatan menyebabkan British menggantikannya dengan Persekutuan Tanah Melayu 1948. Di Sarawak, Charles Vyner Brooke (Vyner Brooke) bertindak menyerahkan Sarawak kepada kerajaan British. Tindakan beliau mencetuskan reaksi menyokong dan menentang daripada penduduk tempatan. Majoriti penduduk Sarawak menentang penyerahan Sarawak kepada British. Keadaan di Sabah berbeza kerana British berjaya mengambil alih Sabah daripada Syarikat Borneo Utara British (SBUB) tanpa sebarang penentangan.

British Military Administration
(BMA) dilaksanakan
di Tanah Melayu.

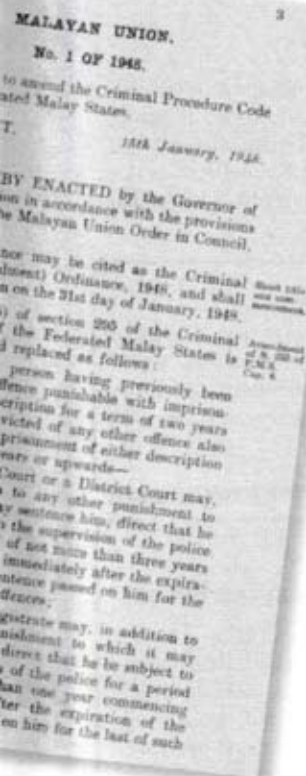
September 1945

British Military
Administration
(BMA) dilaksanakan
di Sarawak
dan Sabah.

September 1945

Inti Pati Pembelajaran

1. British Military Administration (BMA) atau Pentadbiran Tentera British.
2. Gagasan Malayan Union.
3. Reaksi penduduk tempatan terhadap Malayan Union.
4. Penyerahan Sarawak oleh Brooke kepada British.
5. Penentangan penduduk tempatan terhadap penyerahan Sarawak.
6. Penyerahan Sabah kepada British.
7. Reaksi penduduk tempatan terhadap penyerahan Sabah kepada British.

Elemen Kewarganegaraan dan Nilai Sivik

1. Kepentingan mempertahankan maruah bangsa.
2. Kepentingan berwaspada dalam membuat sebarang tindakan.
3. Kepentingan sikap berani menyuarakan pandangan dengan beretika.
4. Kepentingan menghargai kepimpinan tokoh terdahulu dalam membina negara.

Kemahiran Pemikiran Sejarah

1. Memahami kronologi peralihan kuasa British di negara kita.
2. Meneroka bukti Perlembagaan Malayan Union.
3. Membuat interpretasi sebab penentangan penduduk tempatan terhadap British.
4. Membuat imaginasi cara penduduk tempatan menentang Malayan Union dan gerakan antipenyerahan Sarawak.
5. Membuat rasionalisasi Syarikat Borneo Utara British (SBUB) menyerahkan Sabah kepada British.

Gagasan Malayan Union diperkenalkan di Tanah Melayu.

April 1946

Sarawak dan Sabah diserahkan kepada British.

Julai 1946

4.1 British Military Administration

British Military Administration (BMA) di Tanah Melayu bermula pada 12 September 1945 setelah tentera Jepun menyerah kalah. BMA merupakan pentadbiran tentera yang diletakkan di bawah arahan Lord Mountbatten, Pemerintah Tertinggi Tentera Bersekutu di Asia Tenggara (1943–1946). Perancangan bagi hal ehwal awam di Tanah Melayu dilakukan oleh Timbalan Ketua Pegawai Hal Ehwal Awam, Brigedier Jeneral H.C. Willan. Tugas BMA adalah untuk mengembalikan kestabilan dan memulihkan kepercayaan rakyat.

Mengembalikan Kestabilan dan Keamanan

British Military Administration (BMA) berusaha untuk memulihkan keamanan dan kestabilan dengan membubarkan pasukan MPAJA pada 1 Disember 1945. BMA mengarahkan semua senjata yang diberikan kepada mereka semasa pendudukan Jepun dahulu dikembalikan. BMA gagal mengumpulkan semula senjata tersebut. BMA juga gagal membanteras kegiatan jenayah, keganasan, kongsi gelap dan masalah ketegangan kaum.

Rakyat berkumpul menyambut kedatangan tentera British.
Sumber: Wendy Khadijah Moore, 2004, *Malaysia: A Pictorial History 1400–2004*. Kuala Lumpur: Arkib Negara Malaysia dan The New Straits Times Press.

Membuat Interpretasi

Matlamat BMA adalah untuk mengembalikan kestabilan dan memulihkan kepercayaan rakyat selepas perang. Sejauh manakah usaha yang dilakukan oleh BMA berjaya mencapai matlamatnya?

Memulihkan Kepercayaan Rakyat

Rakyat mengalami kesukaran hidup di bawah pemerintahan Jepun. Bekalan makanan dan ubat-ubatan sukar didapati. Sekiranya ada bekalan tersebut, harganya pula melambung tinggi. Wabak penyakit semakin merebak, terutama penyakit beri-beri yang disebabkan oleh kekurangan zat makanan. Selain itu, kebuluran berlaku di kebanyakan tempat.

Rakyat juga tidak mempunyai wang untuk membeli makanan, manakala kegiatan menyorok barang, amalan rasuah, peras ugut dan pasar gelap di Kuala Lumpur menjadi semakin tidak terkawal. Masalah ini berakur umbi sehingga gagal dibanteras oleh BMA.

Rakyat yang hidup dalam penderitaan dan kesengsaraan akibat pemerintahan Jepun berharap dapat diselamatkan oleh pentadbiran BMA. Dengan itu, BMA telah mengambil alih pentadbiran Tanah Melayu bagi mengembalikan kepercayaan rakyat supaya menyokong kepulungan British di negara ini. BMA juga berusaha untuk memulihkan kerosakan infrastruktur akibat bencana peperangan.

Jadual 4.1 Inflasi dan kegiatan pasar gelap.

Sebelum Perang Disember 1941			Disember 1944	Julai 1945	Selepas Perang Ogos 1945
Barang	Unit	Dolar Selat (Straits Settlements)	Mata Wang Jepun		
Beras	Per kati	0.06	8.20	36.00	75.00
Gula	Per kati	0.08	18.00	72.00	120.00
Garam	Per kati	0.015	9.50	22.00	28.00
Telur	Setiap satu	0.03	1.25	8.50	35.00
Balm Harimau	$\frac{1}{2}$ oz	0.45	15.00	35.00	45.00
Petrol	Per Gelen	0.85	55.00	160.00	185.00

Nota: Jadual 4.1 menunjukkan peningkatan harga barang dari bulan Disember 1941 hingga bulan Ogos 1945.

Sumber: Zakaria Haji Ahmad, 2006. *The Encyclopedia of Malaysia*, Vol. Editor, Government and Politics 1940–2006. Kuala Lumpur: Editions Didier Millet Sdn. Bhd.

British berharap pemulihan sosioekonomi akan memulihkan kepercayaan rakyat. BMA berusaha untuk memulihkan ladang getah, lombong bijih timah serta membaiki prasarana dan kemudahan kesihatan yang dimusnahkan oleh tentera Jepun.

Namun begitu, BMA menghadapi kesukaran untuk membawa masuk jentera, alat ganti, mesin dan teknologi yang menyebabkan sosioekonomi sukar dipulihkan.

Walaupun BMA berusaha untuk memulihkan kekacauan, rakyat hampa dengan ketidakupayaan BMA menangani masalah yang dihadapi mereka.

Kegagalan pentadbiran British memberikan kesedaran kepada kita supaya sentiasa bersikap waspada dan tidak mudah mempercayai kuasa asing. Hal ini jelas berlaku apabila BMA gagal melaksanakan tugasnya ketika penduduk tempatan mengharapkan bantuan.

British Military Administration (BMA) berusaha untuk memulihkan kepercayaan rakyat dan keamanan negara. Namun begitu, BMA gagal melaksanakan tanggungjawab yang diharapkan oleh rakyat.

Rakyat menyambut kedatangan tentera British yang tiba di Kuala Lumpur pada tahun 1945.

Sumber: Wendy Khadijah Moore, 2004. *Malaysia: A Pictorial History 1400–2004*. Kuala Lumpur: Arkib Negara Malaysia dan The New Straits Times Press.

4.2 Gagasan Malayan Union

Gagasan Malayan Union diperkenalkan di Tanah Melayu bagi menggantikan BMA. British berhasrat agar Malayan Union akan melicinkan sistem pentadbiran, meningkatkan pelaburan ekonomi, mengukuhkan pertahanan dan mengekalkan orang asing sebagai sumber tenaga kerja untuk meningkatkan ekonomi.

Latar Belakang

Unit Perancang Tanah Melayu yang diketuai oleh Mejar Jeneral Ralph Hone diberikan tugas untuk merangka satu bentuk pentadbiran baharu di Tanah Melayu yang dikenali sebagai Malayan Union. Setiausaha Tanah Jajahan British, George Henry Hall membentangkan rancangan ini di Parlimen British pada 10 Oktober 1945. Rancangan Malayan Union yang diisytiharkan dalam Warta Kerajaan dikenali sebagai Kertas Putih 6274. Dalam Kertas Putih tersebut, British akan mengambil alih pemerintahan Tanah Melayu dan menubuhkan sebuah pentadbiran berpusat (kesatuan) di bawah jajahan British.

George Henry Hall

Tan Cheng Lock

Unit Perancangan Tanah Melayu dibentuk di London pada bulan Februari 1943.

- Rancangan Malayan Union dibentangkan di Parlimen British.
- Persatuan Pelajar Melayu Britain menghantar memorandum bertariikh 25 April 1945.
- Memorandum ini meminta supaya hak kewarganegaraan di Tanah Melayu tidak mengikut prinsip *jus soli*.

Jus soli ialah syarat kewarganegaraan berdasarkan tempat lahir.

Malayan Union dilaksanakan di Tanah Melayu pada 1 April 1946.

Tan Cheng Lock dan Persatuan Cina Seberang Laut menghantar memorandum kepada British berkaitan dengan masa depan Tanah Melayu.

Kertas Putih 6274 membentangkan 13 perkara kandungan Malayan Union yang diluluskan oleh Parlimen British di London pada 22 Januari 1946. Antara perkara tersebut termasuklah konsep kesatuan, bentuk pentadbiran, sistem perundangan, kedudukan Raja-raja Melayu, syarat kewarganegaraan dan agama Islam.

- Kertas Putih 6274.
- Rancangan Malayan Union disiarkan dalam Warta Kerajaan.

Kronologi Pelaksanaan Gagasan Malayan Union di Tanah Melayu.

Ciri-ciri Perlembagaan Malayan Union meliputi sistem pentadbiran dan kewarganegaraan.

Kesatuan

Negeri-negeri Melayu Bersekutu, Negeri-negeri Melayu Tidak Bersekutu dan Negeri-negeri Selat kecuali Singapura disatukan menjadi satu unit pentadbiran.

Pentadbiran Malayan Union

Raja-raja Melayu

Sultan menjadi Ahli Majlis Raja-Raja yang hanya membincangkan soal agama Islam dan adat istiadat Melayu.

Ketua Pentadbir

- Malayan Union diketuai oleh Gabenor British yang dilantik oleh Raja England.
- Majlis Eksekutif dan Majlis Perundangan Malayan Union dibentuk di bawah kawalan Pesuruhjaya Tinggi British.

Kewarganegaraan

- Kewarganegaraan melalui prinsip *jus soli* menjadi asas kewarganegaraan Malayan Union.
- Seluruh rakyat yang dilahirkan di Tanah Melayu dan Singapura diiktiraf sebagai warga Malayan Union.
- Mereka yang berumur 18 tahun dan ke atas serta bermastautin selama 10 tahun hingga 15 tahun akan diberikan kewarganegaraan.
- Mereka yang berumur kurang daripada 18 tahun yang ibu bapanya merupakan warganegara, turut diberikan kewarganegaraan.

Pembentukan Malayan Union merupakan usaha penjajah untuk menakluki tanah air kita. Malayan Union telah mengubah status Tanah Melayu daripada negeri naungan kepada negeri Tanah Jajahan. Oleh hal yang demikian, kita perlu menolak sebarang bentuk penjajahan demi kedaulatan ibu pertiwi, meskipun nyawa menjadi taruhan.

Salinan dokumen
Malayan Union.

Mengapakah orang Melayu membantah Malayan Union yang diperkenalkan oleh British di Tanah Melayu pada tahun 1946?

Hasilkan peta pemikiran yang sesuai untuk menerangkan ciri-ciri Malayan Union.

Memahami Kronologi
Susun kronologi proses pelaksanaan Malayan Union di Tanah Melayu.

British Mendapatkan Tandatangan Sultan

British melantik Sir Harold MacMichael (MacMichael) untuk mendapatkan tandatangan sultan. Bagi memastikan misi ini disempurnakan dengan baik, British menghantar H.C. Willan (Willan), Timbalan Ketua Pegawai Hal Ehwal Awam Malaya merintis jalan menghadap Raja-raja Melayu untuk meninjau sokongan Raja-raja Melayu terhadap British.

H.C. Willan Merintis Jalan Menghadap Raja-raja Melayu

Willan menjalankan tugasnya dari 8 September 1945 hingga 29 September 1945. Sultan pertama yang ditemui ialah Sultan Johor. Willan kemudiannya berkunjung ke Selangor untuk menghadap Sultan Selangor, iaitu Sultan Hisamuddin Alam Shah ibni Almarhum Sultan Alauddin Sulaiman Shah. Rombongan Willan seterusnya menghadap Sultan Kedah. Kemudian, beliau menemui Syed Hussin, Setiausaha kerajaan Perlis dan menghadap Raja Perlis di Kangar, Perlis. Dari Perlis, Willan bergerak ke Perak, menghadap Sultan Perak. Pada 23 September 1945, beliau menghadap Yang di-Pertuan Besar Negeri Sembilan dan pada 28 September, beliau menghadap Sultan Pahang. Seterusnya, Willan menemui Dato' Jaya Perkasa Che Da Omar Mahmud, Menteri Besar Terengganu sebelum menemui Sultan Ali. Akhir sekali, Willan ke Kelantan menghadap Sultan Kelantan. Dalam laporannya, beliau mempunyai keyakinan yang tinggi bahawa Raja-raja Melayu akan menyokong British dengan menandatangani perjanjian Malayan Union. Pada setiap pertemuan dengan sultan, Willan berusaha memastikan sokongan Raja-raja Melayu untuk menandatangani perjanjian. Dengan ini, misi Willan telah memudahkan tugas MacMichael.

Misi Sir Harold MacMichael Mendapatkan Tandatangan Sultan

Pada 11 Oktober 1945, MacMichael, wakil kerajaan British tiba di Port Swettenham, Selangor, dengan menaiki kapal *Royalist*. Beliau ditemani oleh A.T. Newbould sebagai jurubahasa. Cara yang dirintis oleh Willan ternyata tidak menepati harapan wakil kerajaan British, MacMichael. MacMichael tetap menerima tentangan daripada Raja-raja Melayu.

MacMichael menggunakan pelbagai taktik untuk mendapatkan persetujuan Raja-raja Melayu terhadap Malayan Union. Dalam tempoh dua bulan, beliau berjaya mendapatkan tandatangan persetujuan sembilan orang Raja-raja Melayu.

Sir Harold MacMichael

Sumber: Ja'afar Onn, 2007. *UMNO dan Malayan Union*. Petaling Jaya: MPH Group Publishing Sdn. Bhd.

1

MacMichael membuat kunjungan ke negeri Melayu untuk mendapatkan tandatangan sultan. Pada 18 Oktober 1945, beliau menghadap Sultan Johor, iaitu Sultan Ibrahim ibni Almarhum Sultan Abu Bakar. Sultan Ibrahim menurunkan tandatangan baginda pada 20 Oktober 1945.

2

Seterusnya, MacMichael menghadap Sultan Selangor, Sultan Hisamuddin Alam Shah ibni Almarhum Sultan Alauddin Sulaiman Shah. Baginda sultan menurunkan tandatangan pada 24 Oktober 1945.

3

Pada 31 Oktober 1945, MacMichael menghadap Sultan Abu Bakar Ri'ayatuddin Al-Mu'adzam Shah ibni Almarhum Sultan Abdullah Al-Mu'tasim Billah, Sultan Pahang. Baginda terpaksa menurunkan tandatangan pada 2 November 1945.

4

MacMichael kemudiannya menghadap Yang di-Pertuan Besar Negeri Sembilan, Tuanku Abdul Rahman ibni Almarhum Tuanku Muhammad dan empat orang Undang. Pada 14 November 1945, baginda terpaksa menurunkan tandatangan setelah didesak oleh MacMichael, walaupun pada mulanya baginda enggan berbuat demikian.

5

MacMichael menghadap Sultan Perak, Sultan Abdul Aziz Almustasim Billah Shah ibni Almarhum Raja Muda Musa. Baginda cuba melengah-lengahkan masa untuk menandatangani perjanjian tersebut. Namun begitu, baginda akhirnya terpaksa menurunkan tandatangan pada 22 November 1945.

6

Pada 29 November 1945, MacMichael berkunjung ke Kedah dan menghadap Sultan Badlishah ibni Almarhum Sultan Abdul Hamid Halim Shah. Dalam pertemuan itu, berlaku perdebatan antara kedua-dua pihak. Baginda bertegas enggan menandatangani perjanjian Malayan Union. Walau bagaimanapun, pada 2 Disember 1945, MacMichael berjaya mendapatkan tandatangan baginda.

7

Pada 4 Disember 1945, Raja Perlis, Tuanku Syed Putra Jamalullail ibni Almarhum Syed Hassan Jamalullail telah menurunkan tandatangan setelah didesak oleh MacMichael.

8

Pada 15 Disember 1945, MacMichael menghadap Sultan Kelantan, Sultan Ibrahim ibni Almarhum Sultan Muhammad IV. Beliau mengugut untuk tidak mengiktiraf Raja-raja Melayu yang enggan menurunkan tandatangan. Baginda sultan terpaksa beralah dan bersetuju menandatangani perjanjian tersebut pada 17 Disember 1945.

9

MacMichael kemudiannya menghadap Sultan Terengganu, Sultan Ismail Nasiruddin Shah ibni Almarhum Sultan Zainal Abidin. Pada mulanya baginda enggan menandatangani dokumen tersebut kerana perjanjian ini bertentangan dengan Undang-Undang Tubuh Negeri Terengganu. Namun begitu, baginda akhirnya menurunkan tandatangan pada 21 Disember 1945.

Sultan yang menandatangani perjanjian Malayan Union.

Willan dan MacMichael berjaya menyelesaikan misi mereka kerana menggunakan desakan dan paksaan untuk mendapatkan persetujuan Raja-raja Melayu terhadap Malayan Union. Cara yang digunakan oleh kedua-dua pegawai British itu tidak dipersetujui dan menimbulkan reaksi penentangan daripada pelbagai pihak. Kesannya, Raja-raja Melayu telah membantah perjanjian Malayan Union.

4.3 Reaksi Penduduk Tempatan terhadap Malayan Union

Kerajaan British mengisytiharkan Malayan Union pada 1 April 1946. Pada tahun 1946, Kertas Putih yang diperkenalkan oleh British menimbulkan reaksi yang menyokong dan tidak menyokong, khususnya Raja-raja Melayu, masyarakat Melayu dan persatuan Melayu. Malayan Union ditentang oleh Raja-raja Melayu, orang Melayu dan bekas pegawai British yang pernah berkhidmat di Tanah Melayu.

Penentangan Raja-raja Melayu terhadap Malayan Union

Terdapat pelbagai reaksi Raja-raja Melayu yang menentang pelaksanaan pentadbiran Malayan Union. Reaksi tersebut seperti yang berikut:

- Malayan Union merupakan bentuk penjajahan secara mutlak oleh kerajaan British.
- Sultan Melayu kehilangan kedaulatan dan kuasa politik yang selama ini menjadi hak Raja-raja Melayu.
- Raja-raja Melayu menyuarakan bantahan dan tentangan baginda terhadap Malayan Union melalui pelbagai cara.

Cara Bantahan Raja-raja Melayu

Membawa Kes Malayan Union ke Mahkamah Tinggi England

Persidangan Raja-raja Melayu di Istana Iskandariah, Kuala Kangsar, pada bulan April 1946 memutuskan untuk mengemukakan bantahan melalui Mahkamah Tinggi di England. Sultan Perak, Sultan Kedah dan Sultan Johor akan berangkat ke England sekiranya kehadiran baginda diperlukan di mahkamah tersebut.

Menurut sistem perundangan British, MacMichael mendapatkan persetujuan daripada Raja-raja Melayu dengan cara tidak sah.

Sultan Ibrahim ibni Almarhum
Sultan Abu Bakar

Sultan Badlishah ibni Almarhum
Sultan Abdul Hamid Halim Shah

Menghantar Surat Bantahan ke London

Sultan Kedah, Perak dan Johor mengutus surat bantahan kepada George Henry Hall, mendakwa baginda diperdaya oleh MacMichael.

Beberapa orang raja mendakwa diugut supaya menurunkan tandatangan tanpa menyedari akibatnya. Raja-raja Melayu memohon British memansuhkan persetujuan yang ditandatangani itu.

Tuan Syed Putra Jamalullail juga mengirimkan telegram kepada kerajaan British di London untuk menyuarakan rasa tidak puas hati baginda terhadap tindakan MacMichael. Baginda tidak diberikan peluang untuk mendapatkan nasihat daripada pembesar negeri sebelum memberikan persetujuan.

Menyokong Kongres Melayu

3

Kongres Melayu turut disokong oleh Raja-raja Melayu. Kongres ini diadakan untuk menunjukkan kesungguhan orang Melayu menolak Malayan Union. Sultan Hisamuddin Alam Shah ibni Almarhum Sultan Alaaddin Sulaiman Shah menderma sebanyak \$15 ribu kepada Persatuan Melayu Selangor yang menjadi tuan rumah Kongres Melayu Pertama. Baginda juga merasmikan pembukaan kongres ini.

4

Permaisuri Perak Memimpin Gerakan Menentang Malayan Union

Pada 28 Mei 1946, Ahli Parlimen British tiba di Kuala Kangsar, Perak, tempat Sultan Iskandar Shah bersemayam. Perhimpunan besar-besaran di Padang Bandar Diraja Kuala Kangsar, menunjukkan raja dan rakyat bergabung untuk menentang Malayan Union. Tuanku Permaisuri Perak, Raja Perempuan Kelsom mengetuai barisan hadapan perarakan bersama-sama dengan wanita negeri Perak. Perarakan itu berjalan melintasi Raja-raja Melayu, Ahli Parlimen British dan pemimpin Melayu yang berada di atas pentas. Mereka sangat kagum dengan semangat yang ditunjukkan oleh Tuanku Permaisuri Perak itu.

Row of the women leaders march to Istana di Melayu (Kuala Lumpur) for the 4th anniversary of the formation of Malayan Union.

Sultan's Wife Leads Protest Of Women Against Union

Perarakan menentang Malayan Union yang diketuai oleh Raja Perempuan Kelsom.

Sumber: Zaiton Ghani, 1985. "Wanita Melayu dalam Politik 1946-1948" dlm. Khoo Kay Kim (ed.), *Sejarah Masyarakat Melayu Modern*. Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya.

5

Memulaukan Upacara Pelantikan Gabenor Malayan Union

Raja-raja Melayu memulaukan upacara pelantikan Gabenor setelah perjumpaan dengan Dato' Onn Jaafar di Hotel Station. Dato' Onn Jaafar mempersembahkan resolusi Kongres Melayu, iaitu memohon Raja-raja Melayu supaya bersama-sama dengan rakyat memboikot upacara pelantikan Gabenor Malayan Union.

Ribuan orang Melayu yang berhimpun di Hotel Station melaungkan "Daulat Tuanku!" dan "Hidup Melayu". Raja-raja Melayu nekad memulaukan upacara pelantikan Gabenor Malayan Union, iaitu Sir Edward Gent dan mengadakan sidang akhbar.

Kita patut mencontohi sikap pemimpin yang mempunyai semangat sanggup berkorban untuk bangsa dan tanah air. Mereka sedia mempertahankan kedaulatan negara, walaupun menghadapi pelbagai halangan daripada pihak British.

Bagaimanakah Raja-raja Melayu menentang gagasan Malayan Union?

Penentangan Rakyat terhadap Malayan Union

British Military Administration (BMA) menyiarkan berita gagasan Malayan Union untuk pengetahuan rakyat umum. Akhbar *Majlis* menyiarkannya pada 12 Oktober 1945, sehari selepas ketibaan MacMichael.

Berita Malayan Union mencetuskan kesedaran nasionalisme untuk menentang British. Bantahan terhadap Malayan Union dilaksanakan melalui akhbar, cendekiawan, persatuan Melayu, kongres dan perhimpunan besar-besaran.

1

Bantahan Akhbar Melayu

- Akhbar seperti *Utusan Melayu* (Singapura), *Majlis* (Kuala Lumpur) dan *Warta Negara* (Pulau Pinang) telah menyuarakan bantahan dengan keras, mengecam dan mengutuk Malayan Union kerana merugikan orang Melayu.
- Akhbar ini menyeru orang Melayu mengadakan perhimpunan besar-besaran untuk menolak gagasan Malayan Union.
- Akhbar ini sentiasa melaporkan perkembangan berita penentangan orang Melayu terhadap Malayan Union.

Dari pandangan sepintas lalu dapatlah diketahui bahawa cadangan Malayan itu menguntungkan orang bukan Melayu. Hal ini amat mencemaskan fikiran dan perasaan orang Melayu mengenai hari depan mereka.... Para sultan hendaklah menimbangkan dengan sepenuh hati cadangan Malayan Union ini sebelum menyetujuinya.

Sumber: Diubah suai daripada Utusan Melayu, 12 Oktober 1945.

Hari lahirnya Malayan Union itu adalah hari-hari yang sehabis-habis sedih bagi orang Melayu. Oleh itu, orang-orang Melayu haruslah berkabung menandakan kesedihannya dan perbuatan berkabung itu mengandungi perasaan yang dalam maknanya bagi orang Melayu itu sendiri.... Tuhan sentiasa menyertai pihak yang benar. Berkabunglah kerana kita terpaksa berkabung.

Sumber: Diubah suai daripada Warta Negara, 3 April 1946.

2

Bantahan Cendekiawan

Tokoh Pentadbir Melayu

- Pemimpin Melayu seperti Dato' Onn Jaafar, Dato' Nik Ahmad Kamil, Za'ba, Tengku Mohamed, Dato' Abdul Wahab Abdul Aziz (Panglima Bukit Gantang), Wan Md Yusoff (Panglima Kinta, Perak) dan Dato' Hamzah Abdullah telah menggerakkan orang Melayu menentang Malayan Union dengan pelbagai strategi.
- Pemimpin Melayu Johor, Dato' Abdul Rahman Mohammad Yassin membantah usaha British untuk terus menjajah Tanah Melayu.

Dato' Nik Ahmad Kamil

Bantahan Wanita

- Tokoh wanita seperti Cikgu Zaharah Abdullah (Batu Pahat), Halimahton Abd Majid (Rembau), Saleha Mohd Ali, Zaharah Tamin (Selangor), Datin Puteh Mariah Ibrahim Rashid (Perak) dan Hasnah Ishak (Pulau Pinang) merupakan benteng barisan hadapan menentang Malayan Union.
- Di Batu Pahat, Cikgu Zaharah Abdullah, ahli Pertubuhan Pergerakan Melayu Semenanjung Johor berucap membantah pelaksanaan Malayan Union. Menurut Cikgu Zaharah Abdullah:

Jika apa sekalipun terjadi, kami kaum wanita akan turut menggembleng tenaga bersama-sama kaum lelaki, bagi mendapat kembali hak-hak kami.

Datin Puteh Mariah

Halimahton Abd Majid

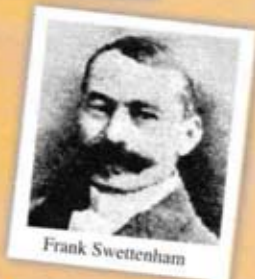
3

Bantahan Persatuan Melayu

- Persatuan Melayu seperti Syarikat Bekerjasama Am Saiburi (SABERKAS), Persatuan Melayu Kedah, Perikatan Melayu Perak, Persatuan Melayu Selangor dan Persatuan Melayu Johor berjaya menghimpunkan orang Melayu dari seluruh negara dan setiap lapisan masyarakat untuk membantah Malayan Union.
- Pertubuhan Melayu ditubuhkan atau diaktifkan semula sebagai tindak balas terhadap Malayan Union. Pertubuhan ini kemudian menjadi penggerak menganjurkan rapat umum bagi membantah tindakan MacMichael dalam usaha mendapatkan tandatangan Raja-raja Melayu dan bantahan terhadap gagasan Malayan Union.

Richard Winstedt

Frank Swettenham

Bantahan Bekas Pegawai British

Pegawai tadbir British yang pernah berkhidmat di Tanah Melayu turut menentang Malayan Union. Mereka mengkritik keseluruhan rancangan Malayan Union. Antara pegawai tersebut termasuklah:

- Frank Swettenham
- Roland Braddell
- Cecil Clementi Smith
- Richard Winstedt
- Frederick Weld
- George Maxwell

Nyatakan tokoh wanita yang menentang Malayan Union.

Pemimpin persatuan Melayu dan sultan bekerjasama mengadakan bantahan terhadap kedatangan MacMichael di Kelantan, Kedah dan Johor.

Bantahan di Kelantan

Pada 15 Disember 1945, seramai 10 ribu orang berhimpun di Kota Bharu semasa MacMichael datang untuk mendapatkan tandatangan sultan.

Bantahan di Kedah

- Pada 19 Januari 1946, ribuan orang Melayu Kedah telah berarak di Alor Setar menentang Malayan Union.
- Perarakan ini dianjurkan oleh Kesatuan Melayu Kedah, SABERKAS, Kesatuan Ulama Kedah dan Persatuan Melayu Kedah.
- Tuan Haji Hussain Che Dol, Yang Dipertua Kesatuan Melayu Kedah dan Senu Abdul Rahman, Setiausaha Agung SABERKAS telah mengkritik kandungan Kertas Putih Malayan Union yang dianggap mencabul kedaulatan bangsa Melayu.

Senu Abdul Rahman

Dato' Onn Jaafar

Bantahan di Johor

- Pada bulan Januari 1946, Lembaga Kesatuan Melayu Johor melancarkan gerakan menentang Malayan Union. Perhimpunan ini disertai oleh Persatuan Melayu Johor. Ungku Omar Abdullah, Naib Presiden Lembaga Kesatuan Melayu Johor dan Dr. Hamzah berucap menentang Malayan Union.
- Pada 10 Februari 1946, Pergerakan Melayu Semenanjung Johor di bawah pimpinan Dato' Onn Jaafar berhimpun menentang Malayan Union.
- Seramai 20 ribu orang Melayu berhimpun di bandar Batu Pahat.
- Dato' Onn Jaafar berucap menggesa orang Melayu bangkit bersatu untuk menentang penjajah British.

Dato' Panglima
Bukit Gantang

Penentangan gagasan Malayan Union dianjurkan oleh pemimpin persatuan Melayu dan penglibatan Raja-raja Melayu di negeri masing-masing. Perjuangan menentang Malayan Union berkembang ke peringkat kebangsaan apabila Za'ba, Yang Dipertua Persatuan Melayu Selangor, menghubungi Dato' Onn Jaafar di Johor, Dato' Panglima Bukit Gantang di Perak dan Tunku Abdul Rahman di Kedah. Mereka menzahirkan penubuhan sebuah badan induk untuk menjadi pemangkin menentang Malayan Union. Pemimpin dan cendekiawan Melayu pada peringkat negeri bersetuju untuk menganjurkan Kongres Melayu. Mereka bersepakat mahu menubuhkan badan induk untuk menentang Malayan Union secara tersusun.

Kongres Melayu diadakan di Bangunan Kelab Sultan Sulaiman, Kampung Baru, Kuala Lumpur. Kongres ini berlangsung dari 1 Mac 1946 hingga 4 Mac 1946. Sebanyak 41 buah pertubuhan Melayu menghantar wakil masing-masing untuk menghadiri kongres ini. Mereka mewakili pelbagai lapisan masyarakat antaranya termasuklah tokoh politik, sosial, perniagaan dan ekonomi. Kongres ini bersetuju menubuhkan United Malays National Organisation (UMNO) untuk menentang Malayan Union.

Perwakilan bergambar di hadapan Kelab Sultan Sulaiman Kampung Baru, Kuala Lumpur, setelah tamat Persidangan Kongres Melayu.

Sumber: Malaysia. Jabatan Warisan Negara, 2007. *Merdeka Obor Satu Perjuangan*. Kuala Lumpur: Jabatan Warisan Negara.

Kongres Melayu turut diadakan di Johor Bahru, Johor, pada 11 Mei 1946. Melalui kongres ini, UMNO ditubuhkan di Istana Johor pada 11 Mei 1946. UMNO melaksanakan beberapa perkara penting untuk memajukan orang Melayu dan menjadi penggerak memupuk perpaduan orang Melayu di seluruh Tanah Melayu.

Hari lahirnya Malayan Union itu dianggap sebagai "Hari Kematian" oleh orang Melayu. Peristiwa itu meruntun hati ribuan orang Melayu yang berhimpun memakai lilitan kain putih di songkok sebagai tanda berkabung. Malayan Union merupakan semboyan yang memanggil orang Melayu dari seluruh negeri menyertai kongres yang menjadi obor pembakar semangat bangsa Melayu.

Perwakilan parti politik dalam Kongres Melayu di Istana Besar, Johor Bahru, Johor, pada 11 Mei 1946.

Sumber: Malaysia. Jabatan Warisan Negara, 2007. *Merdeka Obor Satu Perjuangan*. Kuala Lumpur: Jabatan Warisan Negara.

Persidangan hari pertama Kongres Melayu di Dewan Singgahsana Istana Besar, Johor Bahru, Johor, pada 11 Mei 1946.

Sumber: Ja'afar Oon, 2007. *UMNO dan Malayan Union*. Petaling Jaya: MPH Group Publishing Sdn. Bhd.

United Malays National Organisation (UMNO) menganjurkan bantahan besar-besaran menentang Malayan Union. Tunjuk perasaan besar-besaran menentang Malayan Union diadakan semasa Ahli Parlimen British, iaitu L.D. Gammans (Gammans) dan David Rees Williams (Rees Williams) membuat tinjauan berkaitan dengan penentangan orang Melayu terhadap Malayan Union.

Alor Setar, Kedah

Ribuan orang ramai memenuhi tebing jalan raya dari Titi Bumbung Lima hingga bandar Alor Setar membantah Malayan Union. Seramai 50 ribu orang menyertai rapat umum di bandar Alor Setar.

Ipoh, Perak

Orang ramai berhimpun di Pekan Ahad, Jalan Datuk, Ipoh, Perak membawa sepanduk. "Kami Berkehendak Naungan, Bukan Penaklukan", "Jangan Kecewakan Kami" dan laungan "Hidup Melayu" sentiasa bergema di sepanjang perhimpunan tersebut.

Seremban, Negeri Sembilan

Orang ramai berbaris panjang di jalan masuk istana dengan membawa sepanduk bertulis "Kekalkan Takhta Kerajaan Raja-raja Melayu" dan "MacMichael ialah Imperialis".

Padang Francis Light School, Pulau Pinang

Rapat umum diadakan di Padang Francis Light School, Pulau Pinang. Mereka membawa sepanduk bertulis "Humbankan Perjanjian MacMichael" yang mempamerkan kebencian kepada MacMichael. Laungan "Hidup Melayu" bergemuruh di udara.

Kampung Baru, Kuala Lumpur

Ucapan pemimpin Melayu membantah Malayan Union menyambut kedatangan Gammans dan Rees Williams dalam rapat umum di Padang Kelab Sultan Sulaiman, Kampung Baru, Kuala Lumpur.

Klang, Selangor

Orang Melayu berhimpun di padang dan perkarangan Istana Alam Shah membantah Malayan Union.

Bantahan orang Melayu terhadap Malayan Union semasa lawatan Ahli Parlimen British.

Sumber: Syed Husin Ali, 2017, *Sejarah Raksa (Khasanah Perlawanan Nasionalisme) Malaysia*, Petaling Jaya: Strategic Information and Research Development Centre.

Gammans dan Rees Williams membuat laporan kepada Pejabat Tanah Jajahan bahawa sultan yang menandatangani Perjanjian Malayan Union tidak menyedari akibat daripada perjanjian tersebut. Mereka menyokong sepenuhnya cadangan Raja-raja Melayu terhadap penubuhan Persekutuan Tanah Melayu. Bantahan penduduk tempatan berjaya membuka mata kerajaan British terhadap keburukan Malayan Union.

Perjuangan menentang Malayan Union memaparkan kekentalan semangat juang dan penyatuan orang Melayu. Semangat patriotik seperti ini sepatutnya menjadi pegangan kita untuk mempertahankan maruah bangsa dan negara.

4.4 Penyerahan Sarawak kepada Kerajaan British

Selepas Perang Dunia Kedua, Sarawak diserahkan kepada British. Penyerahan itu menimbulkan pelbagai reaksi daripada penduduk tempatan.

Pentadbiran Tentera di Sarawak

Setelah Perang Dunia Kedua tamat, tentera Australia mendarat di Kuching dan memperkenalkan pentadbiran tentera, iaitu British Borneo Civil Affairs Unit (BBCAU) pada 11 September 1945. Pada tahun 1946, British kemudian memperkenalkan BMA di Sarawak. Pada 1 Julai 1946, Vyner Brooke menyerahkan Sarawak kepada kerajaan British. Penyerahan ini mendapat tentangan hebat daripada masyarakat tempatan di Sarawak.

Faktor Penyerahan Sarawak kepada British

Terdapat pelbagai faktor yang menyebabkan Vyner Brooke menyerahkan Sarawak kepada kerajaan British. Antaranya termasuklah seperti yang berikut:

Masalah Pewarisan Takhta

Vyner Brooke tidak mempunyai anak lelaki untuk menggantikan tempatnya sebagai raja, sedangkan beliau semakin tua dan uzur. Vyner Brooke enggan melantik anak saudaranya Anthony Brooke (anak Bertram Brooke) untuk menggantikannya.

Desakan Kerajaan British

Pada 19 Jun 1944, pihak Pejabat Tanah Jajahan mendesak Vyner Brooke memberikan kuasa yang lebih luas kepada British untuk meluaskan penguasaannya di Sarawak. Dengan menjadikan Sarawak sebagai tanah jajahannya, British dapat menguasai kekayaan ekonomi dan menjaga kepentingan pelaburan British di negeri itu. Pada 28 Februari 1945, Pejabat Tanah Jajahan mengutus surat kepada Vyner Brooke tentang pendirian untuk menyerahkan Sarawak kepada British. Akhirnya, Vyner Brooke bersetuju untuk menyerahkan Sarawak kepada British.

Masalah Kewangan

Vyner Brooke menghadapi masalah kewangan untuk memulihkan Sarawak selepas tercetusnya Perang Dunia Kedua. Ekonomi Sarawak terjejas, lombong minyak musnah dan ladang getah juga terbiar. Kemudahan pendidikan, kesihatan, jalan raya dan lapangan terbang juga perlu dibaiki. Vyner Brooke tidak mampu untuk membangunkan negeri Sarawak semula.

Charles Vyner Brooke

Faktor Penyerahan Sarawak kepada British.

Semasa Sarawak berada di bawah pemerintahan Jepun, kerajaan sementara telah diwujudkan. Pengerusinya ialah Bertram Brooke dan Anthony Brooke. Sementara itu, Oliver Stanley, Setiausaha Tanah Jajahan berunding dengan kerajaan sementara pada tahun 1944 untuk membolehkan British mengambil Sarawak. Namun begitu, Bertram Brooke dan Anthony Brooke menolak tawaran tersebut.

Proses Penyerahan Sarawak kepada British

Penyerahan Sarawak kepada kerajaan British melalui proses seperti yang berikut:

Pejabat Tanah Jajahan mengutus surat kepada Vyner Brooke pada 28 Februari 1945 untuk meminta beliau menandatangani surat perjanjian dengan George Henry Hall. Setiausaha Tanah Jajahan. Pada 24 Oktober 1945, beliau bersetuju menyerahkan Sarawak kepada British.

Vyner Brooke menghantar setiausaha peribadinya, Gerard T. MacBryan untuk mendapatkan persetujuan daripada ketua tempatan.

Gerard T. MacBryan pulang ke England bersama-sama dengan dokumen yang ditandatangani oleh ketua tempatan Sarawak. Vyner Brooke bersetuju menyerahkan Sarawak kepada kerajaan British. Penyerahan itu dibuat tanpa pengetahuan rakyat Sarawak.

Kerajaan British mengarahkan Vyner Brooke supaya mendapatkan kelulusan Majlis Negeri dan persetujuan rakyat Sarawak terlebih dahulu.

Kerajaan British menghantar dua orang ahli parlimennya, iaitu Gammans dan Rees Williams untuk membuat tinjauan. Mereka tiba di Kuching pada 2 Mei 1946. Hasil tinjauan itu mendapati:

- Sebahagian besar penduduk menentang penyerahan Sarawak.
- Orang Cina menyokong penyerahan Sarawak.
- Terdapat juga penduduk yang tidak memahami maksud penyerahan Sarawak.
- Laporan Gammans dan Rees Williams berkaitan dengan isu penyerahan Sarawak dibawa ke Majlis Negeri untuk diundi.

Gammans

Rees Williams

Majlis Negeri telah mengeluarkan Rang Undang-Undang Penyerahan (Cession Bill). Keputusannya menunjukkan bahawa golongan propenyerahan menang dengan 19 undi, sementara 16 undi menentang.

Taraf Sarawak sebagai negeri naungan British dimansuhkan. Sarawak disahkan sebagai tanah jajahan British. Pada 1 Julai 1946, Hari Penyerahan Sarawak diisytiharkan di Kuching.

Apakah peranan Gammans dalam peristiwa penyerahan Sarawak?

4.5 Reaksi Penduduk Tempatan terhadap Penyerahan Sarawak

Penyerahan Sarawak mencetuskan dua reaksi yang berbeza, iaitu golongan yang menentang penyerahan Sarawak dan golongan yang menyokong penyerahan Sarawak.

Faktor Penentangan Penyerahan Sarawak

Golongan yang menentang penyerahan Sarawak ini antaranya dipimpin oleh Datu Patinggi Abang Haji Abdillah. Golongan ini menentang disebabkan oleh beberapa faktor seperti yang berikut:

1 Tindakan Vyner Brooke Bertentangan dengan Perlembagaan 1941

- Prinsip Kelapan dalam Perlembagaan 1941 menyatakan bahawa pemerintahan sendiri akan diberikan kepada rakyat Sarawak.
- Menurut perlembagaan ini, penduduk Sarawak akan dibimbing untuk mentadbir negeri mereka sendiri.
- Namun begitu, tindakan Vyner Brooke menyerahkan Sarawak kepada British telah melanggar Prinsip Kelapan ini. Beliau menafikan hak rakyat Sarawak untuk mendapatkan pemerintahan sendiri seperti yang termaktub dalam perlembagaan ini.

2 Vyner Brooke Mengetepikan Surat Wasiat Charles Brooke

- Vyner Brooke telah membuat keputusan tanpa berbincang dengan Raja Muda (Anthony Brooke) dan Tuan Muda (Bertram Brooke).
- Golongan menentang penyerahan mahu memulihkan pemerintahan Dinasti Brooke supaya dapat menuntut kemerdekaan dengan mudah.

3 Gerard T. MacBryan Menggunakan Muslihat

- Gerard T. MacBryan menggunakan pelbagai muslihat seperti tekanan, desakan, pujukan dan sogokan untuk mendapatkan persetujuan daripada ketua tempatan.

Bertram Brooke

Apakah faktor penentangan penyerahan Sarawak?

Bentuk Penentangan Penduduk Tempatan

Golongan yang menentang penyerahan Sarawak melancarkan pelbagai bentuk penentangan dan bantahan terhadap penyerahan Sarawak kepada British.

1

Mengadakan Persidangan

Johari Anang dan Sharkawi Osman mengemukakan persidangan yang dihadiri oleh perwakilan dari seluruh Sarawak. Pengerusi persidangan ini ialah Johari Anang. Objektif persidangan ini adalah untuk mengadakan demonstrasi pada setiap 1 Julai kerana menentang penyerahan Sarawak kepada British.

Pertubuhan yang menyertai persidangan ini antaranya termasuklah Pergerakan Pemuda Melayu (PPM), Barisan Pemuda Sarawak (BPS), Persatuan Kebangsaan Melayu Sarawak (PKMS), Persatuan Melayu Miri, Kesetiaan Muda Matu dan Persekutuan Bumiputera.

Mengadakan Demonstrasi

Pada 30 Oktober 1946, demonstrasi pertama diadakan ketika kedatangan Gabenor pertama Sarawak, Charles Arden Clarke di Astana. Demonstrasi ini diketuai oleh Datu Patinggi Abang Haji Abdillah. Perarakan ini disertai oleh 16 persatuan Melayu. PKMS mendesak British berundur dari Sarawak. Antara kata yang tertulis termasuklah "Kami membantah dengan sekeras-kerasnya atas tindakan Brooke menyerahkan Sarawak kepada kolonial Inggeris", "Sarawak adalah hak kami", "Leburkan kolonial" dan "No Cession". Sepanduk dan poster antipenyERAHAN ditampal di pokok, perahu dan jeti. Demonstrasi di SibU diterajui oleh PPM. Beberapa demonstrasi berjaya dilaksanakan.

Tunjuk perasaan di Kuching menentang penyerahan Sarawak.

Sumber: Ramlah Adam, Abdul Hakim Samuri dan Muslimin Fadzil, 2007. *Sejarah Tingkatan 3*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

3

Meletakkan Jawatan Beramai-ramai

British menyedari pemimpin antipenyERAHAN terdiri daripada pegawai perkhidmatan awam dan guru. British bertindak mengeluarkan Pekeliling No. 9/1946 (Circular No. 9) pada bulan Disember 1946 yang melarang pegawai awam menyertai gerakan antipenyERAHAN. Pada 2 April 1947, seramai 409 orang kakitangan kerajaan meletakkan jawatan. Kakitangan yang meletakkan jawatan termasuklah guru serta petugas di Pos dan Telegraf, Jabatan Marin, Kastam, Perubatan dan Kesihatan, Percetakan, Jabatan Tanah dan Ukur, Jabatan Kerja Raya, Bomba dan Perbendaharaan. Seterusnya, seramai 56 orang pelajar Maktab Perguruan Melayu Sarawak bertindak menamatkan pengajian sebagai bantahan terhadap Pekeliling No. 9.

Bantahan Golongan Wanita

Golongan wanita yang menentang hebat penyerahan Sarawak ialah Cikgu Lily Eberwein (PKMS), Hajah Sipah Tuanku Othman, Dayang Fauziah dan Cikgu Ajibah Abol. Kaum ibu yang diketuai oleh Cikgu Lily Eberwein telah pergi ke rumah panjang untuk mengadakan kempen kesedaran. Mereka sanggup mengorbankan masa dan tenaga untuk mengatur demonstrasi menentang penyerahan Sarawak. Cikgu Ajibah Abol mengetuai kaum wanita untuk bergabung tenaga dengan gerakan antipenyERAHAN dalam usaha memperjuangkan kemerdekaan Sarawak.

Cikgu Lily Eberwein, Ketua Kaum Ibu.

Demonstrasi Kaum Ibu membantah penyerahan Sarawak kepada koloni British pada tahun 1947.

Sumber: Ramlah Adam, Abdul Hakim Samuri dan Muslimin Fadzil, 2007, *Sejarah Tingkatan 3*, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Menggunakan Akhbar

Gerakan antipenyERAHAN telah mendapat tenaga baharu apabila akhbar *Utusan Sarawak* diterbitkan pada bulan Januari 1949. *Utusan Sarawak* digunakan sebagai saluran untuk menyebarkan tentangan mereka terhadap penyerahan Sarawak. Pengarang menggunakan kritikan yang tajam terhadap rancangan penyerahan Sarawak. Misalnya, ulasan berita tentang tindakan kerajaan British menyekat Anthony Brooke daripada memasuki Sarawak pada 16 September 1949 dan artikel bertajuk "Kerajaan British Menipu Rakyat" yang disiarkan pada 7 November 1949.

Menulis Surat Bantahan

Pergerakan Pemuda Melayu (PPM), menghantar surat kepada kerajaan British di London bagi menyatakan bantahan mereka terhadap penjajahan Sarawak. Pada tahun 1949, BPS telah menghantar referendum memansuhkan penyerahan Sarawak. Mereka menghantar surat bantahan kepada Perdana Menteri British, Clement Attlee dengan salinannya kepada Gabenor.

Anthony Brooke kemudiannya menentang penyerahan melalui sistem perundangan. Beliau membuat rayuan di Privy Council. Pada 16 Julai 1948, Anthony Brooke membawa kes ini ke Mahkamah Tinggi Brunei. Namun begitu, rayuan tersebut telah ditolak.

Orang Dayak menubuhkan Sarawak Dayak Association (SDA) dengan 500 orang ahli.

Menubuhkan Kumpulan Rukun 13

Golongan muda dalam gerakan antipenyERAhan menubuhkan Rukun 13 pada 20 Ogos 1948. Rukun 13 ditubuhkan secara sulit oleh para pemimpin Pergerakan Pemuda Melayu (PPM) di SibU. Kumpulan ini dipimpin oleh Awang Rambli, Morshidi Sidek dan Bujang Suntong.

Sasaran kumpulan ini adalah untuk menghapuskan pegawai tinggi British di SibU, Sarawak. Satu mesyuarat sulit diadakan untuk membunuh Duncan Stewart pada 3 Disember 1949 di SibU.

Morshidi Sidek

Bujang Suntong

Awang Rambli

Rosli Dhoby

Peristiwa Sungkit Berdarah

Rosli Dhoby antara pejuang kemerdekaan Sarawak. Beliau telah menikam Duncan Stewart dan seminggu kemudian, Duncan Stewart meninggal dunia di Hospital Singapura. Peristiwa ini dikenali dengan nama "Sungkit Berdarah". Pembunuhan Duncan Stewart memberikan kesempatan kepada British untuk menindas gerakan antipenyERAhan. Pada 6 Disember dan 7 Disember 1949, British menutup pejabat PPM, PKMS, BPS dan Angkatan Semangat Anak Negeri Sarawak (ASAS). Anthony Brooke merayu semua persatuan antipenyERAhan supaya menghentikan usaha menentang penyerahan pada 5 Februari 1951. Rosli Dhoby, Morshidi Sidek, Awang Rambli dan Bujang Suntong akhirnya dikenakan hukuman gantung hingga mati setelah didapati bersalah. Anggota Rukun 13 yang lain dikenakan hukuman penjara. Gerakan antipenyERAhan Sarawak menemui kegagalan. Walau bagaimanapun, gerakan tersebut memberikan kesadaran dan membangkitkan nasionalisme dalam kalangan penduduk tempatan. Semangat tersebut membawa penubuhan parti politik di Sarawak.

Duncan Stewart, Gabenor British yang kedua di Sarawak.

Membuat Interpretasi

Tafsirlah ungkapan di bawah:

Kemerdekaan itu telah tetap ada dalam tangan jika kita bersedia mengorbankan diri sendiri.

Puisi "Panggilan Mu yang Suchi".

Rosli Dhoby ditangkap oleh British.

Sumber: Rudi Affendy Haji Khalik, 1997. *Rosli Dhoby di Tali Gantung*. Kuala Lumpur: Gaya Media Sdn. Bhd.

Reaksi Penduduk yang Menyokong Penyerahan Sarawak

Di sebalik penentangan terhadap penyerahan Sarawak, terdapat juga penduduk yang menyokong penyerahan ini. Kumpulan penyokong ini diketuai oleh Datu Bandar Abang Haji Mustapha dan Datu Amar Abang Haji Suleiman. Terdapat beberapa faktor yang menyokong penyerahan Sarawak, iaitu untuk memajukan negeri dan penduduk tempatan serta memberikan peluang pekerjaan dalam perkhidmatan awam.

Memajukan Negeri

Ahli Majlis Negeri, Datu Bandar Abang Haji Mustapha menyatakan bahawa selepas perang, negeri Sarawak mengalami banyak kemusnahan. Penyerahan ini dapat memajukan Sarawak dalam pelbagai aspek seperti politik, perhubungan, perdagangan, pertanian, pendidikan, kesihatan dan meningkatkan taraf hidup masyarakat Sarawak.

Memajukan Penduduk Tempatan

Golongan propenyerahan menubuhkan Young Malay Association (YMA) untuk menggalakkan kemajuan orang Melayu dalam bidang ekonomi dan sosial. Pertubuhan ini juga membantu orang Melayu yang mundur dan ketinggalan dalam pelbagai aspek. Kegiatan YMA menjurus dalam bidang pelajaran, agama dan sukan. Pertubuhan ini menubuhkan cawangannya di Sibul, Kalaka dan Miri.

Memberikan Peluang Pekerjaan dalam Perkhidmatan Awam

Ramai golongan intelektual di Sarawak diberikan peluang untuk mengisi jawatan tinggi dalam perkhidmatan kerajaan seperti peguam, doktor dan jurutera. Dengan ini, British akan memberikan taraf berkerajaan sendiri kepada Sarawak.

British menjadikan Sarawak tanah jajahannya. Langkah tersebut menggambarkan rancangan besar British di Tanah Melayu, Singapura dan wilayah utara Borneo. Penyerahan Sarawak telah mencetuskan reaksi menentang dan menyokong daripada penduduk.

4.6 Penyerahan Sabah kepada Kerajaan British

Selepas tentera Jepun menyerah kalah, British Military Administration (BMA) diperkenalkan di Sabah. Kota Kinabalu dibebaskan daripada kawalan tentera Jepun pada 28 September 1945, manakala Sandakan pada 19 Oktober 1945. BMA diketuai oleh C.F.C. Macaskie. BMA berusaha untuk mengembalikan keamanan dan ketenteraman negeri.

Tentera BMA bersama-sama dengan kanak-kanak di Kudat, Sabah.

Sumber: Wendy Khadijah Moore, 2004, *Malaysia: A Pictorial History 1400–2004*. Kuala Lumpur: Arkib Negara Malaysia dan The New Straits Times Press.

Tentera BMA di Pulau Labuan, Sabah.

Sumber: Wendy Khadijah Moore, 2004, *Malaysia: A Pictorial History 1400–2004*. Kuala Lumpur: Arkib Negara Malaysia dan The New Straits Times Press.

Faktor Penyerahan Sabah kepada British

Syarikat Borneo Utara British (SBUB) menandatangani satu perjanjian dengan kerajaan British pada 26 Jun 1946. Sabah kemudiannya menjadi tanah jajahan British. Penyerahan Sabah sebagai sebuah tanah jajahan bermakna pentadbiran negeri akan ditadbir oleh seorang Gabenor yang bertindak sebagai Ketua Kerajaan. Gabenor British yang pertama di Sabah ialah Sir Edward Twining.

Memenuhi Kepentingan British

Perdana Menteri Britain, Clement Attlee ketika itu sedang menyelesaikan soal pemberian kemerdekaan kepada Sri Lanka, India dan Burma. Sementara itu, Sabah merupakan sebuah negeri yang berpotensi menggantikan jajahan tersebut. Sabah berupaya untuk membekalkan sumber bahan mentah dan kawasan pasaran bagi barangan British.

Meneruskan Dasar British dalam Hubungan Luar

Semasa pemerintahan SBUB, Sabah menjadi negeri naungan British. British menguasai perhubungan luar negeri dan pertahanan Sabah. Keadaan ini mendorong SBUB membuat keputusan untuk menyerahkan Sabah kepada British pada tahun 1946.

Kebakaran di Hospital Awam Jesselton, Sabah.

Sumber: Australian War Memorial.

Masalah Kewangan SBUB

Sebelum meninggalkan Sabah, tentera Jepun telah memusnahkan Jesselton, Kudat dan Sandakan. Kerosakan ini memerlukan kos yang besar dan tidak mampu ditanggung oleh SBUB bagi membangunkan Sabah. Pihak syarikat bersetuju menyerahkan Sabah kepada kerajaan British kerana kekurangan dana.

Bandar Sandakan sebelum dibom oleh tentera Jepun.

Bandar Sandakan selepas dibom oleh tentera Jepun.

Sumber: Zakaria Haji Ahmad, 2006. *The Encyclopedia of Malaysia*, Vol. Editor, *Government and Politics 1940–2006*. Kuala Lumpur: Editions Didier Millet Sdn. Bhd.

Penyerahan Sabah kepada British disebabkan oleh beberapa faktor seperti pemulihan prasarana akibat kemusnahan oleh tentera Jepun dan kepentingan British di Sabah.

Apakah faktor penyerahan Sabah kepada British?

4.7 Reaksi Penduduk Tempatan terhadap Penyerahan Sabah

Penyerahan Sabah kepada British pada 15 Julai 1946 tidak mendapat penentangan daripada rakyat tempatan di Sabah disebabkan oleh perkara yang berikut:

Dasar British

British Menindas Kegiatan Berpersatuan

Penduduk Sabah terdiri daripada pelbagai kumpulan etnik yang berbeza dari aspek bahasa, budaya, sistem kepercayaan, petempatan dan kegiatan ekonomi. Keadaan ini menyukarkan pemimpin Sabah untuk menghimpunkan kesemua etnik dalam satu pertubuhan.

Walaupun begitu, terdapat juga persatuan yang ditubuhkan seperti Persaudaraan Sahabat Pena Sabah (PASPAS) dan Persatuan Kebangsaan Melayu di Sabah yang dipimpin oleh Tengku Noordin, Zakaria Gunn dan Abu Bakar K. Ahmad. Selain itu, terdapat juga Barisan Pemuda Sabah (BARIP) yang dipimpin oleh Mandur Mohammad Sharif, Imam Suhaili Yaakub, Seruji Yaakub dan Zulkifli Apong Abang Abdul Hadi.

Pada awalnya, organisasi ini ditubuhkan untuk memperbaiki keadaan ekonomi dan politik kaum bumiputera. Kemudiannya, pemimpin persatuan ini bergiat aktif membangkitkan kesedaran berpolitik dalam kalangan masyarakat setempat. British khuatir pengaruh pemimpin ini akan menggugat kedudukan mereka di Sabah.

Bagi melumpuhkan gerakan nasionalisme ini, British bertindak secara halus menawarkan jawatan kenaikan pangkat kepada ahli persatuan ini. Selain itu, British turut memindahkan ahli dan pemimpin yang aktif dalam gerakan berpersatuan ke bandar lain. Kegiatan berpersatuan ini akhirnya menjadi lemah kerana mengalami masalah kewangan dan kekurangan pemimpin yang berkebolehan.

Imam Suhaili Yaakub

Pertubuhan	Pemimpin	Tindakan
Barisan Pemuda Sabah (BARIP)	Pengiran Muhd Yusof Jamil Umar	Telah dihantar berkursus ke SITC.
	H.M. Salleh	Ditawarkan bekerja dengan kerajaan.
	Mandur Syarif	Pulang ke Indonesia.
	Imam Suhaili Yaakub	Berpindah ke Pulau Labuan.
	Seruji Yaakub	Menyertai Khairat Jumaat Muslimin (KJM).

Pertubuhan	Pemimpin	Tindakan
Pemimpin Parti Kebangsaan Melayu Labuan (PKML)	Tengku Noordin	Dipindahkan ke Jesselton pada bulan September 1946. Beliau kemudian ditawarkan bekerja di Treasury Jesselton sebelum pulang ke Tanah Melayu.
	Zakaria Gunn	Ditukarkan ke Jesselton.
	Apong Kerahu	Ditukarkan dari daerah Tawau ke daerah Sandakan.

Sebahagian daripada ahli Parti Kebangsaan Melayu Labuan.

Sumber: Eko Prayitno Joko, Zaini Othman dan Saat Awg Damit, 2018. *Gerakan Berpolitik Bumiputera Islam di Sabah (1938-1963)*. Kota Bharu: Kedai Hitam Putih.

Sebahagian daripada ahli Persaudaraan Sahabat Pena Labuan, 1940.

Mengehadkan Peluang dalam Pentadbiran

Dasar British mengehadkan peluang kepada penduduk tempatan melibatkan diri dalam bidang pentadbiran menyebabkan penduduk Sabah kurang mempunyai pengalaman dalam sistem birokrasi Barat.

Kepentingan Sosioekonomi Penduduk Tempatan

Penyerahan Sabah dianggap sebagai peluang kepada penduduk tempatan untuk melibatkan diri dalam pentadbiran, memajukan bidang perniagaan dan meluaskan jaringan perdagangan. Selain itu, penyerahan ini dapat membangunkan negeri Sabah selepas perang. Oleh sebab itu, kebanyakan penduduk enggan melibatkan diri dalam aktiviti menentang penyerahan Sabah kepada British.

Penyerahan Sabah kepada British tidak mendapat sebarang bantahan daripada penduduk tempatan kerana mereka tidak memahami tujuan penyerahan tersebut. Hal ini disebabkan oleh dasar British yang menindas kesedaran nasionalisme dalam kalangan anak watan. Gelombang kebangkitan nasionalisme di Sabah berlaku apabila British memperkenalkan langkah ke arah berkerajaan sendiri di Sabah.

Gerakan penduduk tempatan membantah pelaksanaan gagasan Malayan Union di Tanah Melayu dan gerakan antipenyerahan di Sarawak kepada British mencetuskan impak yang berbeza. Gerakan menentang Malayan Union berjaya mencapai matlamatnya. Sementara itu, penyerahan Sabah kepada British tidak mendapat tentangan atau bantahan dalam kalangan penduduk tempatan. Dasar British selepas perang terhadap Tanah Melayu, Sarawak dan Sabah menyebabkan gelombang kebangkitan nasionalisme untuk membebaskan tanah air daripada belunggu penjajah.

Membuat rasionalisasi

Pada pendapat anda, mengapakah SBUB menyerahkan Sabah kepada British?

Mengapakah pendidikan penting untuk menimbulkan nasionalisme?

ERA PERALIHAN KUASA BRITISH DI NEGARA KITA

1

British Military Administration

- Mengembalikan Kestabilan dan Keamanan
- Memulihkan Kepercayaan Rakyat

2

Gagasan Malayan Union

- Latar Belakang
- British Mendapatkan Tandatangan Sultan

3

Reaksi Penduduk Tempatan terhadap Malayan Union

- Penentangan Raja-raja Melayu terhadap Malayan Union
- Penentangan Rakyat terhadap Malayan Union

4

Penyerahan Sarawak kepada Kerajaan British

- Pentadbiran Tentera di Sarawak
- Faktor Penyerahan Sarawak kepada British

5

Reaksi Penduduk Tempatan terhadap Penyerahan Sarawak

- Faktor Penentangan Penyerahan Sarawak
- Bentuk Penentangan Penduduk Tempatan
- Reaksi Penduduk yang Menyokong Penyerahan Sarawak

6

Penyerahan Sabah kepada Kerajaan British

- Faktor Penyerahan Sabah kepada British

7

Reaksi Penduduk Tempatan terhadap Penyerahan Sabah

- Dasar British
- Kepentingan Sosioekonomi Penduduk Tempatan

Aktiviti 1: Fikir-Pasang-Kongsi (Think-Pair-Share)

Arahan:

1. Murid dikehendaki memikirkan jawapan bagi soalan yang diberikan secara individu.
2. Murid berbincang dengan pasangan.
3. Mereka berkongsi maklumat hasil perbincangan dengan pasangan dan kumpulan lain.

Peristiwa 1: Gerakan Menentang Malayan Union 1946

Sumber: Ja'afar Onn, 2007. *UMNO dan Malayan Union*. Petaling Jaya: MPH Group Publishing Sdn. Bhd.

Peristiwa 2: Gerakan antipenyERAHAN di Sarawak

Sumber: Rudi Affendi Haji Khalik, 1997. *Rosli Dhobi di Tali Gantung*. Kuala Lumpur: Gaya Media Sdn. Bhd.

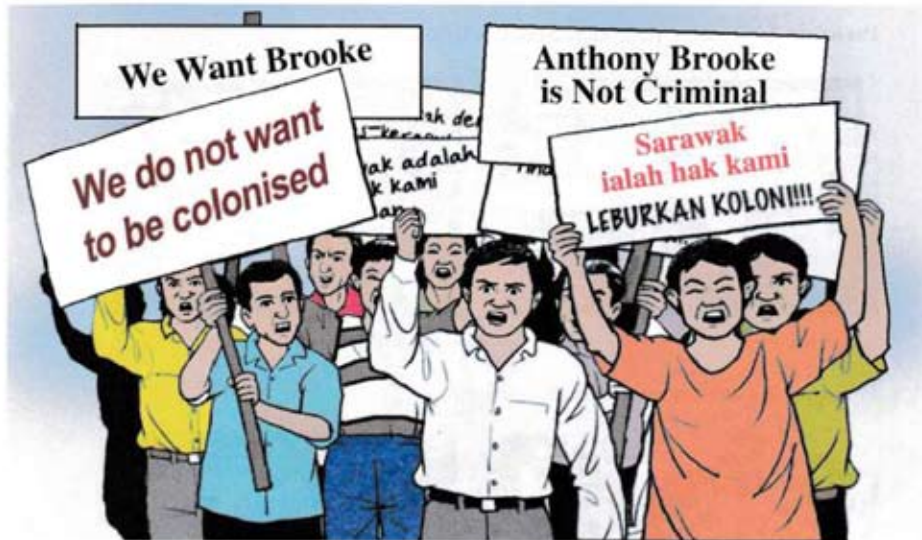
Sumber: Ramlah Adam, Abdul Hakim Samuri dan Muslimin Fadzil, 2007. *Sejarah Tingkatan 3*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Berdasarkan gambar di atas, jawab soalan yang berikut:

- (a) Bandingkan sebab penentangan penduduk tempatan terhadap British di
  - i. Tanah Melayu
  - ii. Sarawak
- (b) Sejauh manakah strategi yang digunakan oleh penduduk tempatan di (a) (i) dan (a) (ii) berjaya mencapai matlamat perjuangan mereka?
- (c) Sebagai generasi muda, syorkan usaha untuk mewujudkan sebuah pentadbiran negara yang stabil pada masa akan datang.

Aktiviti 2: Aktiviti Drama (Drama Activity)

Ilustrasi yang berikut menunjukkan peristiwa penentangan penduduk Sarawak terhadap penyerahan Sarawak kepada British pada tahun 1946.

Arahan:

1. Secara berkumpulan, murid membuat perbincangan untuk mempersembahkan drama bertajuk "Gerakan Antipenyerahan di Sarawak".
2. Murid perlu mencari maklumat tentang perkara yang berikut untuk menulis skrip drama.
  - (a) Sebab penduduk Sarawak menentang penyerahan Sarawak.
  - (b) Cara penduduk Sarawak menentang penyerahan Sarawak.
  - (c) Peristiwa "Sungkit Berdarah" di Sibu, Sarawak.
3. Berdasarkan maklumat yang diperolehi, tulis skrip dan buat latihan sebelum dipersembahkan dalam bentuk drama.
4. Rekodkan drama tersebut untuk tujuan dokumentasi.

1. Mengapakah British menubuhkan pentadbiran yang berikut?

Tempoh	September 1945–Mac 1946
Pentadbiran	British Military Administration (BMA)

- A. Mewujudkan keamanan
B. Menjimatkan perbelanjaan
C. Memberikan latihan kepimpinan
D. Melaksanakan ekonomi kawalan
2. Maklumat yang berikut merujuk rancangan British untuk mewujudkan sistem pentadbiran baharu di Tanah Melayu selepas Perang Dunia Kedua.

Mewujudkan pentadbiran yang cekap
Memastikan sumbangan orang asing
Memperkenalkan syarat kewarganegaraan terbuka

Apakah sistem pentadbiran yang dapat menjayakan rancangan tersebut?

- A. Negeri-negeri Melayu Bersekutu
B. British Military Administration
C. Persekutuan Tanah Melayu
D. Malayan Union
3. British telah melantik Sir Harold MacMichael untuk mendapatkan tandatangan Raja-raja Melayu bagi melaksanakan Malayan Union.
Bagaimanakah beliau mendapatkan persetujuan tersebut?

- I Membuat desakan
II Mewujudkan imuniti
III Mengekalkan gelaran
IV Menggunakan ugutan

- A. I dan II
B. I dan IV
C. II dan III
D. III dan IV

4. Petikan yang berikut berkaitan dengan pentadbiran Malayan Union yang diperkenalkan oleh British di Tanah Melayu bagi menggantikan British Military Administration.

Kerajaan British memperkenalkan Malayan Union untuk menggantikan British Military Administration (BMA) di Tanah Melayu. Pengenalan Malayan Union pada tahun 1946 ini menjadi pencetus utama penggemblengan tenaga dan kuasa orang Melayu. Pertama kalinya orang Melayu bersatu, sebulat suara menentang Malayan Union yang diperkenalkan oleh kerajaan British.

Sumber: Abdullah Zakaria Ghazali, "Liku-liku Ke Arah Persekutuan Tanah Melayu 1948", Kumpulan Kertas Kerja Seminar 60 Tahun Penubuhan Persekutuan Tanah Melayu-Asas Negara Merdeka. Kuala Lumpur: Arkib Negara Malaysia.

- (a) Jelaskan ciri-ciri Malayan Union.
  - (b) Bagaimanakah penduduk tempatan menentang Malayan Union?
  - (c) Andaikan anda pemimpin orang Melayu semasa pelaksanaan Malayan Union. Berikan syor anda untuk membuat penambahbaikan terhadap Malayan Union supaya Raja-raja Melayu dan orang Melayu boleh menerima Malayan Union.
5. Pernyataan yang berikut berkaitan dengan penyerahan Sarawak kepada British.

Pada 21 Mei 1946, dokumen penyerahan Sarawak kepada kerajaan British ditandatangani oleh Vyner Brooke dengan pihak kerajaan British yang diwakili oleh C.W. Dawson di Astana, Kuching. Pada 1 Julai 1946, upacara penyerahan Sarawak kepada British berlangsung di hadapan bangunan Mahkamah, Pangkalan Batu, Kuching. Peristiwa ini dikenali sebagai Hari Penyerahan atau *Cession Day* sebagai tanda kerajaan British telah menerima penyerahan Sarawak secara rasmi.

Sumber: Ho Hui Ling, "Penyerahan Sarawak kepada Kerajaan British, 1946-1951" dlm. *Malaysia dari Segi Sejarah*, Bil. 29, 2001.

- (a) Mengapakah Vyner Brooke membuat penyerahan tersebut?
- (b) Bincangkan reaksi penduduk Sarawak terhadap penyerahan tersebut.
- (c) Mengapakah British menjadikan Sarawak tanah jajahannya?
- (d) Penduduk Sarawak menggunakan slogan yang berikut untuk menentang penyerahan Sarawak kepada British.

No Cession
We Do Not Want To Be Colonised
Down With Sarawak Colony

Mengapakah slogan tersebut digunakan oleh penduduk Sarawak?

Nilai, Patriotisme dan Iktibar

- Kestabilan dan kemakmuran negara yang kita miliki pada hari ini perlu dihargai.
- Kestabilan dan kemakmuran negara merupakan hasil perjuangan masyarakat terdahulu yang harus dipertahankan demi kelangsungan generasi akan datang.
- Semangat juang dan pengorbanan mereka yang berjuang demi kelangsungan kestabilan dan kemakmuran negara hendaklah kita contohi.

Diri dan Keluarga

Kita hendaklah bersyukur kerana kestabilan dan kemakmuran negara membolehkan kita mengecap impian yang dicita-citakan.

Negara

Kemerdekaan dan kedaulatan membolehkan proses pembangunan dan pemodenan negara berjalan dengan jayanya.

Pembangunan dan pemodenan negara dapat dikecapi melalui kemakmuran negara.

Sumber: Pusat Maklumat Utusan dan Unit Foto Utusan Melayu (M) Bhd.